FELADATOK AZ ÁLTALÁNOS ISKOLAI OKTATÁS ÉS NEVELÉS ZÁRÓVIZSGÁJÁRA

a 2014/2015-ös tanévben

TESZT

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOMBÓL

UTASÍTÁSOK

- A teszt **20** feladatot tartalmaz, a megoldásra szánt idő **120** perc.
- Figyelmesen olvass el minden feladatot, értelmezd őket, majd gondolkodj el a felkínált megoldáson (bekeretezés, összekötés, aláhúzás, kiegészítés és egyéb)!
- Írj olvashatóan, ügyelve arra, hogy válaszaid érthetőek legyenek, nyelvtani és helyesírási szempontból pedig pontosak!
- Azokban a feladatokban, amelyekben hozzáírnod, kiegészítened kell a megadott szöveget, ne használj rövidítéseket, hanem a kért fogalom teljes nevét írd ki (pl. fn. helyett főnév, hH helyett helyhatározó stb.).
- A tesztet golyóstollal kell kitöltened (csak a kidolgozásnál használhatsz ceruzát és törlőgumit).
- A golyóstollal leírt válaszokat már nem szabad javítanod vagy áthúznod.
- A feladat jobb oldalán található négyzetbe ne írj semmit! Ide írják majd a feladat átnézői a pontszámot. Erre és az utolsó oldalra se írj!
- Amennyiben a feladatokkal előbb végzel, csendben hagyd el a termet, hogy ne zavarj másokat!

Sok sikert a munkához!

1. Írd a buborékokba a szöveg szerkezeti egységeit!

1

2

SZŐKE GYÖRGY

József Attila és Beethoven

...ha eljön a csend, teremjen hozzá nyelv is, közös.
Mert ahol a szellem van, ott vagyunk mi is, s igyekszünk
a jobbért küzdeni.
Hölderlin

A kései József Attila-versekben egyre gyakrabban tűnik fel *a hiány,* a valamikor meglévő hiányára utaló mozzanat: az egykor pozitív töltésű tendenciák, motívumok modifikált, negatív előjelű felidézése. Ami a *nincs,* a *nem* következetes felbukkanásában is realizálódik: bizonyossá válik, hogy „*nincs* bocsánat", hogy „a bűn, az *nem* lesz könnyebb", hogy „*nincs* értelme semminek sem". Kulcsszóvá válik a *hiába:* „hiába hát a bánat", „hiába könyörögtél". A hiány mindent átjár, „mint huzat a házon": „mint űrben égitest, kering a lelkemben *hiányod.*" „Kitágul, mint az űr, az elme": immár a „nem üres űr egy martjára" kiülve lehet „szemlélni a világokat, mint bokron a virágokat".[1]

3

A *hiány,* a *nincs* valami egykor megvoltnak a hiánya: a kései versek ezzel a hiánnyal dacolva teremtenének egy „új világ"-ot. A kinti világból kitaszított, azon túllépő költő „megszerkeszti magában, mint ti majd kint, a harmóniát": önmaga véges végtelenjében, esendő mikrokozmoszában formál „valódi világot, habzó éggel a tetején", benne valósítaná meg azt a két, az embert emberré tevő szükségletet, mely ekkor már inkább csak hiányában érzékelhető: „a szellem és a szerelem." Önmagában rekonstruálja azt, amitől megfosztatott: a *szellem* kiteljesedését és a *szerelem* beteljesülését. A mozgalomból kitaszítva, attól távolodva, közvetlen konfliktusokon fölülemelkedve őrzi magában egy jobb világ eszméjét („Ha beomlanak a bányát / vázazó oszlopok, / a kincset azért a tárnák / őrzik és az lobog"), s a csalódásokon túllépve („gyenge létemre így vagyok erős") a kölcsönös megértés vágyát („hisz mint a kutya hinnél / abban, ki bízna benned").[2]

A kései versek kozmikus, kísérteties földöntúliságában vissza-visszatérnek, fel-felcsendülnek az egykori „emlékek, apró ólomkatonák". „Csengés *emléke* száll": jelen van tehát, de már nem (a kizárt) é
nem az azt kontrolláló tudatiban: „az *elme* hallja".[3]

4

[1] A bekezdésben idézett versrészletek a *Tudod, hogy nincs bocsánat,* a *Bukj föl az árból,* a *Gyermekké tettél, [Az árnyékok kinyúlanak...],* a *Majd* és a *Flórának* című versekből.
[2] A bekezdésben idézett versrészletek az *[Íme, hát megleltem hazámat...], A város peremén,* az *Ars poetica,* az *Alkalmi vers a szocializmus állásáról. Ignotusnak, A Dunánál,* és a *Tudod, hogy nincs bocsánat* című versekből.
[3] A bekezdésben idézett versrészletek a *[Könnyű emlékek...]* és a *Téli éjszaka* című versekből.

2. Olvasd el a szöveget, majd válaszolj a kérdésekre!

Szedtem, persze a lehető legkisebbet, a ribizlit, pirosat meg feketét, a piros savanyú volt, a fekete rém büdös, aztán ha a legkisebb elfogyott, akkor a legszúrósabbat, a málnát. Ezekből összerakni egy farmernadrágot csak rendkívüli, különösen fejlett fantáziával lehetett, de a párizsi úthoz még az is kevés volt, a bogyósgyümölcsalapú párizsi út valójában teljességgel elképzelhetetlen volt. Hogy a világ és a szabadság, minden, amit az élet jelent, az benne lenne ezekben az apró, kétnapnyi szedés után kifejezetten ellenszenves bogyókban – hogyan is hihetné el egy fejében kozmikus méretű gondolatokat forgató kamasz. De mert más megoldás nem mutatkozott, s a faterom is olyan lazán ugrált bogyósgyümölcsből párizsba, párizsból bogyósgyümölcsbe, mint a nyári fürdőzők: vízbe be, vízből ki, még úszógumit sem vett, óvatosságból mondjuk. Tehát más utat nem lelhettem, szedtem, mert ha ősszel felmegyek Pestre gimibe, tiszta égés, hogy nem lesz farmerem (...)

(Háy János: *A bogyósgyümölcs*)

1.Hány éves lehet a történet elbeszélője? _____

2.Miért szedi a bogyósgyümölcsöt, milyen céljai vannak? _____

_____

3. Figyelmesen tanulmányozd a fiatalok közösségi média használatáról szóló grafikont!

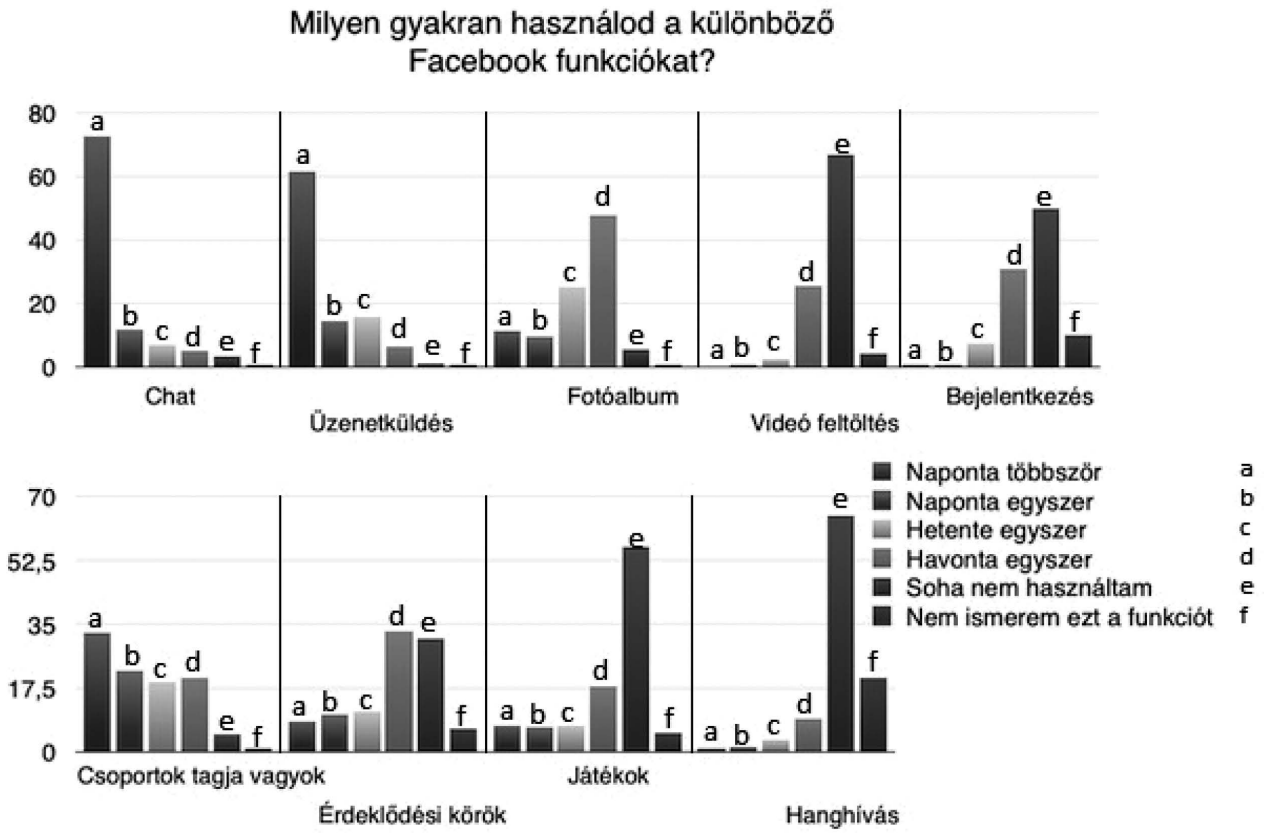

1. Írj a vonalra 3 olyan funkciót, amire a fiatalok legtöbbször használják a Facebook közösségi oldalt!

_____

_____

_____

2. A legkevésbé elterjedt Facebook funkció:_____

4. Húzd alá, melyik szó illik a mondatba!

A tanárok nem voltak elragadtatva a modern *zenétől/zenével*.

Sokat gondolkodtam a *feladaton/feladat fölött*.

5. Olvasd el figyelmesen A magyar helyesírás szabályzatából vett útmutatásokat, majd döntsd el, melyik mondatban kell vesszőt tenni a *mint* elé!

243. c) A *mint* kötőszóval bevezetett hasonlítás önálló (bár sokszor hiányos) tagmondatnak számít, ezért kötőszava elé mindig vesszőt kell tenni.
249. b) Ha a *mint* szó állapotot vagy minőséget jelölő szó vagy szókapcsolat előtt áll, nem teszünk eléje vesszőt.

Tedd ki a vesszőt a megfelelő helyre!

A szomszédomat mint tanút hallgatták ki.

Annyit ért hozzá mint tyúk az ábécéhez.

6. Az alábbi szöveg Fekete István életrajzának a vázlata. Összekeveredtek a szöveg részei, számozással tedd helyes sorrendbe a szövegrészeket!

___1900. január 25-én, a Somogy megyei Göllén született, Fekete Árpád tanító, iskolamester és gazdálkodó és Sipos Anna első gyermekeként. Az akkori kor szokásának megfelelően keményen nevelték. Az elemi iskola első négy évét (1906–1910) szülőfalujában végezte el, az ötödik évet már Kaposváron kezdte el, ahová egy év múlva a család is költözött.

___A fiatal házasok az esküvő után Ajkára költöztek, első közös otthonukba. Itt kapott állást vezető gazdatisztként, a holland származású, disznókereskedőből lett földbirtokos, Nirnsee Ferenc birtokán.

___1924 januárjában a Magyaróvári Magyar Királyi Gazdasági Akadémián folytatta tanulmányait, ahol 1926-ban mezőgazdászként végzett. A város és az Akadémia emléke nem múlt el nyomtalanul életében. Magyaróvár belvárosa a tanintézetnek helyet adó Vár épületével, a Lajta több ágával, a hatalmas kiterjedésű gyönyörű park, amelynek közepén a kollégium található, Fekete Istvánt is megihlették.

___Tanulmányai befejeztével Bakócára került, gróf Mailáth György birtokán kapott segédtiszti állást. Itt ismerkedett meg Piller Edittel, a bakócai belgyógyász főorvos lányával, akivel 1929. december 12-én házasságot kötött.

___1923-ban felvették a debreceni Gazdasági Akadémiára, de csak az első félévet végezte el. Dunántúliként nem érezte jól magát az Alföldön, visszavágyott a dimbes-dombos dunántúli tájra.

7. Sorold fel a magyar ábécé hosszú magánhangzóit!

_____

8. Az alábbi mondatban a szokásos aláhúzással jelöld a mondatrészeket, majd ahol szükséges, az aláhúzás alá írd oda a mondatrész pontos megnevezését is (pl. minőségjelző)! (Ágrajzos ábrázolás nem kell.)

a) A hosszú tél után megérkezett a ragyogó, illatozó tavasz.

b) A tanuló a könyvet óvatosan helyezte a polcra.

9. Kösd össze az alábbi szócsoportokat a megfelelő nyelvi réteggel!

haver, bagázs, lóvé, nőci	sportnyelv
balhátvéd, partjelző, kezdőkör	szleng
töpörtyű, csucsujgat, pityóka	tájnyelv

10. Jelöld függőleges vonallal a szóelemeket, és írd le számjegyekkel a toldalék típusát!

Pl. barátoméit: barát|om|é|i|t **1+3+3+3+4** (szótő=1, képző=2, jel=3, rag=4)

olvasók: _____

számítgatásnak: _____

tudásába: _____

juthatunk:_____

szeretettel: _____

11. Az alábbi felsorolásban húzd alá az összetett szavakat!

borász, borivó, mustkészítés, borsó, árjegyzék,

nyelvemlék, nyelvvel, nyelvtan, nyelvezet, nyelvjárás, nyelvi

12. a) Sorold fel a nyelvtörténeti korszakokat a kezdetektől napjainkig! Ügyelj a sorrendre!

1. _____

2._____

3._____

4._____

b) Mely évszámtól beszélünk újmagyar korról? _____

13. Az alábbi részletből keress 1-1 példát a lenti táblázatban megadott hangtani változásokra (szavakon belül)!

„Kun Béla repülőgépen menekült az országból. Délután – úgy öt óra felé – a Hungária-szállóban székelő szovjetház körül fölrebbent egy repülőgép, átrepült a Dunán, a Várhegyen, s merész kanyarodással a Vérmező felé tartott. A gépet maga a népbiztos vezette. Alacsonyan szállt, alig húsz méter magasságban, úgy hogy arcát is látni lehetett. Sápadt volt, borotválatlan, mint rendesen. Vigyorgott az alant álló polgárokra, s vásott kajánsággal, csúfondárosan még búcsút is intett egyeseknek. Zserbókat vitt, melyekkel teletömte puffadozó zsebeit, aztán ékszereket, grófnék, bárónék, kegyes, jótékony hölgyek drágaköveit, templomi kelyheket, sok más egyéb kincseket."

(Kosztolányi Dezső: *Kun Béla elrepül*)

Írásban jelölt teljes hasonulás	Zöngésség szerinti részleges hasonulás	Rövidülés

14. Figyelmesen tanulmányozd a képeket, majd írd le azokat az állandósult szókapcsolatokat (szólásokat, közmondásokat), melyek eszedbe jutnak róluk!

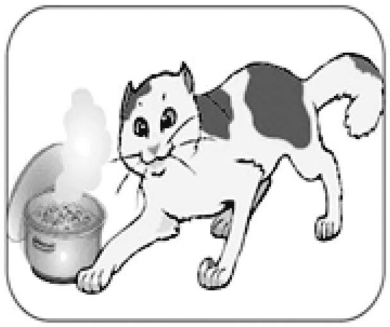		
1.	2.	3.

15. Állapítsd meg a szövegek műnemét a címük alapján! Írd a műnemek mellé a megfelelő szövegek betűjelét!

a) Tengeri-hántás

b) Bede Anna tartozása

c) A Tűz csiholója

Lírai alkotások: _____

Epikai alkotások: _____

16. Olvasd el az alábbi versrészletet, majd keretezd be a költemény rímfajtájának a nevét!

Spanyolhon. Tarka hímü rét.
Tört árnyat nyujt a minarét.
Bús donna barna balkonon
Mereng a bibor alkonyon.

Olaszhon. Göndör fellegek.
Sötét ég lanyhul fülleteg.
Szökőkut víze fölbuzog.
Tört márvány, fáradt mirtuszok.

(Babits Mihály: *Messze… messze…*)

A vers rímfajtájának neve:

a) keresztrím

b) ölelkező rím

c) páros rím

17. Húzd alá az alábbi részletben a hasonlatot!

Nyári napnak alkonyúlatánál
Megállék a kanyargó Tiszánál
Ott, hol a kis Túr siet beléje,
Mint a gyermek anyja kebelére.

A folyó oly símán, oly szelíden
Ballagott le parttalan medrében,
Nem akarta, hogy a nap sugára
Megbotoljék habjai fodrába.

(Petőfi Sándor: *A Tisza*)

18. Figyelmesen olvasd el a szöveget!

Október 1-től 24-ig: Ezeknek a napoknak szinte mindegyikét azzal töltöttem, hogy többször meglátogattam a hajót, és amikor a tenger vize áradni kezdett, tutajokon hoztam el onnan mindent, amit csak tudtam. Ezekben a napokban is sok eső esett. Voltak ugyan közben felhőtlen napok is, mégis úgy tűnik, ez volt az esős évszak.

Október 20-a: A tutajommal és a rajta lévő rakománnyal a vízbe borultam, de a víz sekély volt, a rakományom viszont nehéz, így apály idején a nagy részét sikerült megtalálnom.

Október 26-a: Majdnem egész nap a tengerparton kutattam azt a helyet, ahol állandó otthonomat felépíthetném. Nagyon aggasztott, hogy nem volt megfelelő védelmem a vadállatok vagy vademberek esetleges éjszakai támadásaival szemben. Estére találtam egy helyet az egyik szikla aljában, amely megfelelőnek tűnt. Félkörben ki is jelöltem a táborhelyem határait. Erre a határvonalra erődítményszerű falat terveztem építeni, egy dupla cölöpsort, melyet középen a horgonykötelek darabjaival és más szükségtelen kacatokkal töltök fel.

(Daniel Defoe: *Robinson Crusoe*)

a) Melyik műnembe soroljuk az ilyen szövegeket?_____

b) Mi a szövegrészlet műfaja?_____

c) Mi a teljes alkotás műfaja? _____

19. Írd a szövegek alá a műfajukat!

1.	2.
Olvadni kezd a hóember a kertben, és sorra felbukkan, mi benne volt, előbb sovány kutya, aztán ügyetlen, piros csőrű lúd, majd medúza-folt, és lassan-lassan az is elszivárog az éledező fűcsomók között, ki tudja, hova lett, s most arra várok én is talán, hogy ott lent egy tücsök hegedűjén mégiscsak fennakadt a fogyó lélek: vidám hópehely, és nyáron majd ismét életre kel, tücskök zenélnek, lepkék szállanak, kutyák ugatnak, hangosabb a szó, s nő a hóember, mint a hógolyó. (Markó Béla)	 M CSODA CSODA LÉPETT AZ ÉGRE AZ ALVÉG ÉS FELVÉG AZ ÓVÁROS AZ ÚJ VÁROS A HÚSVALLÁSÚ SZÉKESFŐVÁROS ÁMUL MEGIGÉZVE MICSODA CSODA I DEHOGYIS DÉLIBÁB ÍME EGY FORDÍTOTT BÁBELI DISZNÓI LÁB CSŰLKÖS MEG CSÁNKOS HÚSVÉTI PÍRRAL CSÁBOS CIRMOLTA OLTÁRI FÜSTTEL SOKTORNYÚ FŰRÉSZPOR-VÁROS SÓ-GALAXISÁVAL E SONKA VIRÁGZÓ TETEJÉN AZ ÉTER HIDEGÉBEN ZÁSZLÓ SZENT JEL AZ ÁBRÁND FIAINAK VÁRLAK KÉS-KÖRMENET INDULJ NYÍLJATOK SZÁJAK NÉKTEK MA A KONCOK LÁGY KAPUJA TÁRUL ZSÍR HAVASA HÚS HAJNALA TŰZVE IDEÁUL ÁLL A SONKA MAJD SZÁLL ALÁ POKOLRA ETIKETT BONTJA VILLÁMOLVA SÉRTIK BICSAKOK — A BÁBELI SZENTSÉGIT ZÁSZLÓS TORNYA FOGYVA SÜPPED EBEKÉ A CS I NT S AZ ÜNNEP MEG A SEHOVA SE LÁTSZÓ ZSÍRFOLTOS ZÁSZLÓ (Nagy László)

20. Figyelmesen olvasd el a szöveget!

„Mit írtam volna én tizenkét éves koromban édesapámról? **Hegyláncnak** láttam őt, sötét őserdőnek. Hangja mennydörgött. Reszketve imádtam, s kétségbeesve, dühöngve keltem föl az asztaltól, mikor észrevettem, hogy modoros szokása szerint kissé megszagolja a húst, a másik szobába menekültem, s ott hangosan ordítoztam, hogy ne halljam rémes gondolataimat. Néha féltem, hogy főbe lövi magát. Ilyesmik azonban nem férnek bele egy iskolai dolgozat keretébe."

1. Milyen típusú elbeszélő szerepel a szövegben? Húzd alá a helyes választ!

énelbeszélő – harmadik személyű elbeszélő

2. Milyen szókép a kiemelt szó a szövegben? _____